
СТОРІНКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК 504.062.2+502

НАУКОВИЙ ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ - РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Г.В. Будзович

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління, вул.
Урицького 35, 03035, Київ, bydzovuch@ukr.net

На підставі дослідження наукових праць вітчизняних і закордонних вчених проаналізовано поняття рекреація, рекреаційний потенціал. Описано складові рекреаційного потенціалу, а саме: природні ресурси, історико-культурні комплекси і об'єкти, соціально-економічні показники. *Ключові слова:* рекреація, потенціал, рекреаційний потенціал.

Научное содержание и сущность понятия – рекреационный потенциал. А.В. Будзович. На основании исследования научных трудов отечественных и зарубежных ученых проанализированы понятия рекреация, рекреационный потенциал. Описаны составляющие рекреационного потенциала, а именно: природные ресурсы, историко-культурные комплексы и объекты, социально-экономический показатель. *Ключевые слова:* рекреация, потенциал, рекреационный потенциал.

Scientific content and essence of the concept - recreational potential. A.V. Budzovich. On the basis of research of scientific labours domestic and oversea scientists are analysed concept recreation, recreation potential. The constituents of rekreaciynogo potential are described, namely: natural resources, historicablcultural complexes and objects, socio-economic inocations. *Keywords:* rekreaciya, potential, recreation potential.

Вступ

У сучасному світі відпочинок, рекреація, туризм, оздоровлення – є найвищою соціальною цінністю. Україна володіє значними природними та культурними ресурсами природно-заповідного фонду, які створюють основу для розвитку туризму та рекреації відповідної території. Нині потенціал рекреаційних ресурсів України використовується недостатньо, з 9 млн га потенційно придатних ландшафтних

ресурсів використовується для всіх видів відпочинку 1,7 млн га, або 18,95 %. Це забезпечує відпочинок тільки кожного п'ятого мешканця України, який віддає перевагу відпочинкові влітку [1]. Однак навіть невибагливий природно-орієнтований вид туризму передбачає наявність мінімальних засобів облаштованості. Відсутність таких засобів унеможливорює залучення рекреантів навіть за наявності унікальних, екзотичних і мальовничих природних ресурсів. Створен-

ня рекреаційної інфраструктури сьогодні є економічним завданням і вирішуватися має як на загальнодержавному, регіональному, так і на місцевому рівнях.

Мета роботи розкриття змісту і сутності поняття рекреаційний потенціал та аналіз його складових.

Виклад основного матеріалу

У науковій літературі термін рекреація з'явився в США в кінці 90-х років XIX століття, після введення нормованого робочого дня, другого вихідного дня, літніх відпусток. Рекреація, відповідно, це відновлення, оздоровлення і простір, де здійснюються ці види діяльності [2]. Рекреація у перекладі з латині *recreation* – відновлення, з польської мови *rekreacja* – відпочинок. В Українській екологічній енциклопедії (2003) дане поняття трактується, як просте відновлення, відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі трудової, навчальної та побутової діяльності. До рекреації відносяться різноманітні види людської діяльності у вільний від роботи час з метою відновлення сил й задоволення різноманітних спортивно-оздоровчих та ін. культурологічних потреб. Розрізняють форми рекреації: туризм, лікування та відпочинок.

Найбільш загальне визначення цього поняття дається в екологічній енциклопедії (2007), рекреація – система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людини для її оздоровлення, а також культурно-пізнавальної та спортивної діяльності поза межами постійного місця проживання. Важливою передумовою розвитку

рекреації є наявність різних видів рекреаційних ресурсів [3].

У Положенні про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, затвердженому наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22.06.2009 № 330, рекреація – це відновлення за межами постійного місця проживання у визначених згідно із законодавством місцях природно-заповідних територій та об'єктів розумових, духовних і фізичних сил людини, що здійснюється шляхом загальнооздоровчого, культурно-пізнавального відпочинку, туризму, оздоровлення, любительського та спортивного рибальства, полювання тощо.

Термін потенціал (від лат. *potentia* – сила) трактується як можливості, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані. В Українській екологічній енциклопедії (2003) потенціал розглядається, як наявна можливість, здатність, що може виявитись у разі потреби за певних умов; достатність ресурсів, сил для здійснення планів, програм, забезпечення певного виду діяльності. Слово «потенціал» вчені використовують для терміноутворення (рекреаційний потенціал, потенціал ландшафту, природно-ресурсний потенціал, економічний потенціал, вітроенергетичний потенціал, потенціал людини).

Наукова спадщина поняття “рекреаційний потенціал” пов'язане з іменами учених: Багрова Л.А., Подгородецького П.Д., 1982; Трушиньша Я.К., 1983;

Є.М. Кондратюка, Г.І. Хархоти Г.І. 1987; Веденіна Ю.О., 1990; Шаблія О.І., Касянчука З.О., 1995; Мацоли В.І., 1997; Павлова В.І., Черчика Л.М., 1998; Блага М.М., 2000; Гайдукевича Л.П., Лук'янова Л.І., 2004 та ін.

Трушиньш Я.К. розглядає рекреаційний потенціал як «кількість ефекту, яку може отримати максимальна кількість рекреантів при найбільш сприятливих параметрах середовища з урахуванням екологічних обмежень» [4]. Тлумачний словник-довідник з екології під цим терміном розуміє «ступінь здатності природної системи справляти на людину під час відпочинку позитивний фізичний, психічний та соціально-психологічний вплив» [5]. О.І. Шаблій та З.О. Касянчук визначають рекреаційний потенціал як систему природних і суспільних об'єктів, їх властивостей і відношень, які можуть використовуватись або використовуються з метою цілей оздоровлення чи відновлення (рекреації), поповнення, розширення чи нагромадження (акумуляції) духовних і фізичних сил людини у вільний від основного виду її діяльності час [6].

В екологічній енциклопедії дане поняття трактується, як сукупна продуктивність розвіданих природних ресурсів та культурних цінностей території, які можуть бути залучені та використані для відпочинку, лікування, туризму [3].

Підсумовуючи вище наведені визначення можна відмітити, що все ж таки найпоширеніші погляди на трактування рекреаційного потенціалу пов'язуються або з ресурсами

або з ефективним відпочинком. Але у жодному з визначень не наголошується, що природні ресурси та унікальні природні комплекси необхідно використовувати з режимом охорони.

На основі аналізу вище наведених визначень, сформулюємо змістовну сутність рекреаційного потенціалу. Рекреаційний потенціал – це сукупність можливостей природних ресурсів, історико-культурних комплексів та об'єктів та соціально-економічних показників на певній території створювати умови для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності з дотриманням режиму її охорони.

Вищевикладені поняття дають можливість проаналізувати основні складові рекреаційного потенціалу, а саме природні ресурси, історико-культурні комплекси і об'єкти та соціально-економічні показники.

Природні ресурси в Українській екологічній енциклопедії (2003) трактуються, як елементи природи, що використовуються як джерело засобів існування людського суспільства. Розрізняють рекреаційні, мінеральні, земельні, кліматичні, водні, лісові та біологічні природні ресурси. В міру розвитку науки і техніки роль природних ресурсів дедалі зростає, збільшується й число галузей, що їх використовують. За таких умов великого значення набувають питання раціонального використання їх, відновлення й охорони окремих ресурсів та їхніх територіальних комплексів.

Історико-культурні комплекси та об'єкти охоплюють визначні місця,

споруди, а також території чи водні об'єкти, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього поглядів і зберегли свою автентичність.

Соціально-економічні показники охоплюють різні напрями діяльності, на які мають вплив місцеві органи виконавчої влади, і відображають стан економічного розвитку, інвестиційної, наукової та інноваційної діяльності, державних фінансів, підтримки бізнесу, споживчого ринку, населення та ринку праці, житлово-комунального господарства, освіти та охорони здоров'я, рівня злочинності та екології.

Визначивши рекреаційний потенціал ми зможемо забезпечити

раціональне використання рекреаційних ресурсів. В результаті з'явиться можливість запобігти негативним змінам природних ресурсів та втраті рекреаційних властивостей.

Висновки

Рекреаційний потенціал – це сукупність можливостей природних ресурсів, історико-культурних комплексів та об'єктів, соціально-економічні показники на певній території створювати умови для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності з дотриманням режиму її охорони. Основні складові рекреаційного потенціалу: природні ресурси, історико-культурні комплекси й об'єкти та соціально-економічні показники.

Література

1. С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.
2. Кусков А.С. Рекреационная география: учебно-методическое пособие. /А.С.Кусков, В.Л.Голубева, Т.Н. Одинцова.-[Електронний ресурс].- Режим доступу: http://revolution.allbest.ru/geography/00012713_0.html.
3. Екологічна енциклопедія: У 3 т. / Редколегія: А.В. Толстоухов (головний редактор) та ін. – К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. – Т. 1: А-Е. – 432 с.: іл. – (В опр.).
4. Бедяев В.Г., Багров М.В., Трушиньш Я.К. Рекреаційна система Криму: деякі проблеми управління // Вісн. АН УРСР. – 1983. - № 11. – С. 70-77.
5. Кондратюк Є.М., Хархота Г.І. Словник-довідник з екології. – К.: Урожай, 1987. – 160 с.
6. Шаблій О.І., Касянчук З.О. Нові підходи до категорії «рекреаційний потенціал» // Економічна та соціальна географія. – К., 1995. – Вип. 47. – С. 38-47.